

MARIE KARLSSON-TUULA

Ökad kunskap om aktiebolag som brottsverktyg leder till fler ekonomiska brott

MARIE KARLSSON-TUULA, Jur. dr. och professor i civilrätt vid Karlstads universitet, gästprofessor vid Örebro universitet, ansvarig utgivare Insolvensrättslig tidskrift och föreståndare för Akademien för Insolvensrätt vid Karlstads universitet som båda har tillkommit på Maries initiativ, marie.karlsson-tuula@kau.se

I ett tidigare nummer, av Insolvensrättslig tidskrift, skrev jag om att företagsrekonstruktion används av företag som brottsverktyg. Företag ansöker om företagsrekonstruktion men har inte för avsikt att rekonstruera bolaget utan att endast få ut lönegaranti mellan beslutet om företagsrekonstruktion tills borgenärssammanträdet hålls tre veckor senare när det ska undersökas om det finns förutsättningar att göra en rekonstruktion i sak och eller en finansiell rekonstruktion. Det är enkelt att få ett beslut om företagsrekonstruktion och förfarandet används också för att stoppa exekutiva förfaranden såsom bl.a. utmätning. Det är ett företag i Ystad som fick företagsrekonstruktion i syfte att få en pågående utmätning hävd. Kronofogdemyndigheten hann utmäta cirka 45 av cirka 100 taxibilar innan beslutet om företagsrekonstruktion hade fattats av tingsrätten. Detta är problem som lagstiftaren borde slå vakt om. Det borde införas en bestämmelse, likt den som finns i Finland, som preciserar när en företagsrekonstruktion i får inte inledas.¹

Nu kommer det uppgifter från UC om att antalet ekonomiska brott med s.k. bluffbolag som används för brottslig verksamhet har trefaldigats enligt UC.² De kriminella har fått en ökad förståelse

1 Se den finländska Saneringslagen 7 §. Se Karlsson-Tuula, M, Företag som brottsverktyg förhindras i den finska Saneringslagen, 2/19 InraTi, s. 99-102.an

2 Se Eklund, H. Kriminella använder bolag som brottsverktyg SVD den 16 mars 2019.

för hur man kan använda aktiebolagsformen för att begå brott. Hela 154 bolag av de 446 bolag som gick i konkurs i januari månad i år har flaggats av UC som misstänkta för brott sedan de har fastnat i UC:s olika automatiserade kontroller. Det är en ökning från 10 % för bara två år sedan till 31 %. För att hitta misstänkta bolag söker UC efter information som är motstridig exempelvis poster i årsredovisningen som är orimliga, kontroll av företagets omsättning, balansomslutning eller nyckeltal.

Varken polismyndigheterna eller ekobrottsmyndigheten för statistisk över hur aktiebolag används som brottsverktyg. Det finns flera anledningar till att man startar aktiebolag. Ett är det gamla klassiska att man redan vid starten av bolaget har kriminella syften eller genom att kriminella köper upp företag. Det kan också vara bolag som funnits ett tag men som har haft en låg eller obefintlig omsättning när omsättningen helt plötsligt stiger på ett oförklarligt sätt. När det på pappret ser ut som att betalningsförmågan är stor går det att göra dyra inköp på kredit såsom telefoner, datorer, verktyg och möbler. Det finns olika förklaringar till att brott begås i aktiebolag. En är att det har blivit lättare att starta aktiebolag en annan är bl.a. borttagande av revisionsplikten. Små företag har sedan 2010 möjlighet att välja bort revision om man uppfyller vissa krav. I dagsläget gäller att man ska ha en omsättning på mindre än 3 miljoner, en balansomslutning på mindre än 1,5 miljon och högst tre anställda. Om man däremot uppfyller två eller fler av dessa tre kriterier ska bolaget ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor. Lagstiftningen har nu varit i kraft i över sex år och enligt Skatteverket har reformen inte inneburit något betydande skattefusk. Regeringen har nu föreslagit att fler företag än i dag ska undantas från revisionsplikten. Utrymmet för att på nationell nivå undanta ytterligare bolag från revisionskravet styrs i grunden av EU-rätten (rådets direktiv 78/660/EEG). De reglerna innebär att företag som uppfyller fler än ett av följande tre kriterier måste vara revisionspliktiga enligt nationell rätt: fler än 50 anställda i genomsnitt, mer än 41,5 miljoner kronor i balansomslutning och mer än 83 miljoner kronor i nettoomsättning

UC:s siffror visar också att de misstänkta bolagen som försattes i konkurs under januari 2019 har ett totalt skuldsaldo rörande bedrägerier och skattebrott på mellan 70-75 miljoner kronor på ett år blir det stora summor. Tillvägagångssätten är olika. Ett sätt är att köpa in mobiltelefoner på kredit till ett bolag. Detta bolag säljs sedan vidare till ett annat bolag som säljer telefonerna till kunder. Sedan försätts det första bolaget i konkurs med omfattande skulder. Ett annat sätt är att anlita svart arbetskraft. Bluffbolag förekommer i bygg- och detaljhandelsbranschen enligt UC. Det pågår nu en utredning om att det ska bli ännu lättare att starta aktiebolag eftersom det räcker med ett aktiekapital som uppgår till 25 000 kronor.³ Aktiekapitalet för ett privat aktiebolag måste enligt den nuvarande regleringen alltid uppgå till minst 50 000 kronor. Detta krav är avsett att utgöra ett skydd för bolagets borgenärer. Det fungerar också som ett hinder för oseriöst och ogenomtänkt företagande. Minimikravet på aktiekapital kan, enligt regeringen, emellertid också utgöra ett hinder för den som vill bedriva näringsverksamhet i aktiebolagsform. Erfarenheterna från den sänkning av kapitalkravet som genomfördes 2010 visar att ett lägre ställt krav på aktiekapital för privata aktiebolag gör aktiebolagsformen tillgänglig för fler som vill starta företag. Men frågan är om dessa två förslag inte ytterligare bidrar till att underlätta för användning av aktiebolag för ekonomisk brottslighet då det finns ett samband mellan den borttagna revisionplikten och den ökade ekonomiska brottsligheten.

³ Se Ds 2019:6 Lägre kapitalkrav på privata aktiebolag. Lagförslaget väntas träda i kraft den 1 januari 2020.